

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

(повна назва кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
проф. Герасименко В. Г.

(підпис)

«29» грудня 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 242 «Туризм»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування Економіка та управління
туристичною діяльністю (назва магістерської програми)

на тему: **«РОЗВИТОК РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В
КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ»**

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки

Мережко Катаріна Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н. доцент

Шикіна Ольга Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу Мережко Катаріни Андріївни
«Розвиток ринку туристичних послуг України в контексті міжнародного
досвіду»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
242 «Туризм»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Об'єкт дослідження – процес розвитку ринку туристичних послуг України в контексті міжнародного досвіду.

У роботі проаналізовано теоретичні аспекти ринку туристичних послуг. Розглянуто рівень розвитку туризму в різних країнах світу. Проаналізовано стан внутрішнього туризму України. Виявлено основні проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: туристичні послуги, внутрішній туризм, розвиток туризму, тенденції та перспективи.

ANNOTATION

Merezhko K.A., “Development of the tourist services market of Ukraine in the context of
international experience”
thesis for Master degree in specialty 242 «Tourism»
Odessa National Economic University
Odesa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of development of Ukrainian tourist services in the context of international experience.

The theoretical aspects of the tourist services market are analyzed in the work. The level of tourism development in different countries of the world is considered. The state of domestic tourism of Ukraine is analyzed. The main problems and prospects of tourism development in Ukraine are revealed.

Key words: tourism services, domestic tourism, tourism development, trends and prospects.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	7
1.1. Сутність та зміст поняття ринку туристичних послуг	7
1.2. Функції туристичного ринку та фактори його формування.....	13
1.3. Методичні підходи до оцінки стану ринку туристичних послуг	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	27
2.1. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі.....	27
2.2. Показники конкурентоспроможності ринку туристичних послуг України.....	41
2.3. Проблеми сучасного розвитку ринку туристичних послуг в Україні	49
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	57
3.1. Гастрономічний туризм як напрямок розвитку туризму в Україні ..	57
3.2. Туристична академія як можливість розвитку внутрішнього туризму.....	69
3.3. Туристична карта України як шлях активізації внутрішнього туризму.....	76
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел	85

ВСТУП

Актуальність теми. Стан ринку туристичних послуг – це актуальна тема на сьогоднішній день. Важливим залишається той факт, що не зважаючи на позитивні зрушення стану ринку туристичних послуг в Україні, ще помітною залишається тенденція перевищення виїзного потоку над в'їзним у структурі міжнародного туризму. А також перевищення виїзного потоку над внутрішнім потоком у структурі ринку туристичних послуг нашої країни.

Аналіз статистичних даних дає змогу визначити позицію тієї чи іншої країни на ринку туристичних послуг в цілому. Тобто головним завданням є аналізування та розробка заходів для запобігання виникаючих проблем.

Питання набуває актуальності, у зв'язку зі швидким зростанням туристичного потоку в світі, у зв'язку з політичним і економічним становищем. На жаль в Україні різко зменшився рівень подорожуючих безпосередньо всередині країни.

Питання теорії та практики розвитку ринку туристичних послуг в Україні займалися такі вітчизняні вчені як: В.Г. Герасименко [18-23], С.Г. Нездоймінов [70-71], В.Я. Павлоцький [18-20, 22], С.С. Галасюк [11-14, 20, 23], О.В. Шикіна [62-67, 70-71], О.О. Любіцева [42] та інші автори. Цими дослідниками були запропоновані різні науково-методологічні підходи щодо визначення поняття «туристична послуга» та «ринок туристичних послуг»; висвітлена роль цієї категорії у розвитку туризму загалом. Також, вони зробили значний внесок щодо аналізу статистичних даних.

Мета кваліфікаційної роботи: Метою кваліфікаційної роботи є розробка практичних рекомендацій організаційно-економічного характеру по підвищенню рівня туризму в Україні.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити сутність поняття ринку туристичних послуг;
- визначити функції туристичного ринку та фактори його формування;

- навести методичні підходи до оцінки стану ринку туристичних послуг;
- проаналізувати індикатори розвитку України в міжнародному туризмі
- дослідити показники конкурентоспроможності ринку туристичних послуг України;
- виокремити проблеми сучасного розвитку ринку туристичних послуг в Україні;
- запропонувати гастрономічний туризм як напрямок розвитку туризму в Україні;
- спроектувати туристичну академію як можливість розвитку внутрішнього туризму;
- навести туристичну карту України як шлях активізації внутрішнього туризму.

Об'єкт дослідження – процес розвитку ринку туристичних послуг України в контексті міжнародного досвіду.

Предмет дослідження – науково-практичні питання щодо розвитку внутрішнього та в'їзного туризму в Україні.

Методом дослідження роботи є діалектичний метод дослідження явищ та процесів у їхньому взаємозв'язку і розвитку. Для досягнення мети та розв'язання визначених завдань кваліфікаційної роботи використано такі загальнонаукові методи: абстрактно-логічний (для узагальнення теоретичних положень, визначення сутності економічних понять, формування висновків); системний аналіз (для аналізу конкурентних позицій України серед інших країн світу); графічний (для наочного представлення статистичних даних); табличний та групування (при аналізі індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі); конструктивний та експериментальний (оцінка результатів запропонованих заходів ринку туристичних послуг України).

Інформаційна база дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України, методики

Всесвітньої туристичної організації, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для удосконалення діяльності туристичних підприємств та підвищення туристичного іміджу країни.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 найменування). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 93 сторінках комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 14 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 6 публікацій:

1. Мережко К.А. Innovation in the hotel industry / К.А. Мережко // The 1st Annual Student Scientific Conference on modern Business Issues: матеріали науково-практичної студентської конференції (м. Одеса, 17 лютого 2013 року). - Одеса, 2013. 49 с. - С. 43-44.

2. Шикіна О. В. Мотивы туристических поездок / О. В. Шикіна, К. А. Мережко // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. - Переяслав-Хмельницький, 2015. - Вип. 9. – С. 38-40.

3. Мережко К.А. Особенности правовой охраны хорошо известных торговых марок Украины / К.А. Мережко // Інновації юридичної науки в євроінтеграційному процесі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 23 листопада 2016 року). - Тернопіль, 2016. - 115 с. - С. 16-19.

4. Мережко К.А. Инновации в экскурсионной деятельности / К.А. Мережко // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та

студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 463-466.

5. Мережко К.А. Роль інновацій у сфері туризму / К.А. Мережко // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 466-470.

6. Шикіна О.В., Мережко К.А. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі [Електронний ресурс] / О.В. Шикіна, К.А. Мережко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №20. – Режим доступу до статті: <http://global-national.in.ua/issue-20-2017>

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі була розглянута практична проблема стану ринку туристичних послуг України, маємо змогу зробити наступні висновки по темі.

Ринок туристичних послуг – нестабільне явище, яке потребує постійної уваги, аналізу та плідної роботи щодо підвищення показників розвитку туризму в країні.

У кваліфікаційній роботі зроблена спроба розкриття актуальності проблеми спаду внутрішнього туризму в Україні, а саме: вивчення теоретичних основ туристичної послуги та ринку туристичних послуг, його аналіз, вивчення статистики, визначення сильних та слабких сторін.

Проаналізувавши економічне та фінансове становище України, ми виявили сильні сторони, недоліки, ризики та можливості країни щодо розвитку туризму на нашій території. Фінансовий стан країни, на жаль, є незадовільним, оскільки за останні роки економіка країни сильно постраждала. Однак уряду варто вжити заходи щодо збільшення внутрішнього туристичного потоку, а саме розпочати проекти, які були нами запропоновані, для покращення стану туристичної галузі в Україні та залучення іноземних громадян до нашої країни.

Аналіз статистичних даних досліджуваної галузі з використанням комплексного методу оцінки й застосуванням експертного методу оцінки, дозволив виявити основні недоліки. В Україні не достатньо розвинений внутрішній туризм, а також в'їзний, ще одною важливою перешкодою є недостатньо розвинена політика реклами нашої країни серед іноземців. Також проблемою є те, що багато громадян України також практично не знають видатні місця своєї країни.

За досліджуваний період Україна зазнала значних негативних зрушень після кризи 2008 р. та після подій 2014 р., тобто немає підстав стверджувати про імовірність подальшого покращення без ліквідації самої причини таких

негативних зрушень. Показники «Безпеки і захисту» та «Бізнес середовище» тісно залежать від політичної стабільності в країні.

Було проаналізовано всі показники індексу туристичної конкурентоспроможності та виявлено, що такі показники як «Природні ресурси», «Екологічна стійкість» та «Пріоритезація подорожей і туризму» знаходились у неконкурентоспроможному положенні ще у 2007 р..

Приклади таких країн, як Мальта, Сінгапур, Маврикій та Іспанія повинні спонукати реальне визнання туризму одним із основних пріоритетів держави.

Позитивний досвід впливу стану інфраструктури туристичних послуг на кількість туристів, що відвідує щорічно такі країни, як Австрія, Іспанія, США, Хорватія повинен послужити прикладом для наслідування нашої державі. Досить гостро стоїть питання якості доріг, наявності достатньої кількості міжнародних аеропортів не тільки у столиці країни та ін..

Можна констатувати про наявність конкурентних переваг, таких як «Здоров'я і гігієна», «Людські ресурси і ринок праці» та «Цінова конкурентоспроможність», що має стати базисом для подальшого розвитку позитивного інформаційного фону туристичного спрямування.

В Україні не має єдиного органу, уповноваженого за організацію та контроль сфери туризму по всій країні.

Насамперед, в Україні необхідно створити чіткий механізм статистичних спостережень у сфері туризму та розробити методологічні основи правильного аналізування даних туризму. Також треба стабілізувати політичне та економічне положення країни, тоді прибуття іноземних туристів може згодом збільшитись та стабілізуватись. Важливий аспект в розвитку туризму – розподілення бюджету країни на розвиток її туристичних ресурсів.

Враховуючи і узагальнюючи вищенаведені дослідження ми вважаємо, що для підвищення рівня туристичного потоку повинні виконуватися такі основні умови:

1. Відношення до споживача як до найважливішого учасника даного процесу;
2. Здійснення ретельного дослідження слабких сторін та негайне їх подолання;
3. Підходи щодо збільшення зацікавленості громадян України в подорожах по Україні;
4. Розширення ринку туристичних послуг;
5. Орієнтація на задоволення потреб та вимог споживачів певних галузей або регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Анализ рынка туристических услуг в украине: проблемы и перспективы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-turisticheskikh-uslug-v-Ukraine.html>
- 2 Артеменко О.І. Математичне моделювання рекреаційної привабливості території з використанням ієрархічної системи нечіткої логіки / О.І. Артеменко // Науковий вісник НЛТУ України. - 2011. - Вип. 21.5. - С.345-352.
- 3 Балашова Р. Методичні засади аналізу та прогнозування ринку туристичних послуг в Україні з використанням математичного моделювання / Р. Балашова, Л. Івченко // Економіка. - 2011. - №3. - С.3-9.
- 4 Биржаков М.Б. Введение в туризм / М.Б. Биржаков; Нац. акад. туризма. - 3-е изд. - М.; СПб.: Невский Фонд, 2002. - 318 с.
- 5 Биржаков М.Б. Индустрия туризма: уч. пооб. для студ. вузов / М.Б. Биржаков, В.И. Никифоров. - СПб.: Герда, 2007. - 528 с.
- 6 Буценко Е. Д. Гастрономический туризм как популярное направление в туризме // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015. – Т. 33. – С. 56–60. – URL: <http://e-koncept.ru/2015/95396.htm>.
- 7 В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tyr/tyr_u/vig2016_u.htm.
- 8 Виклюк Я.І. Методи побудови густини потенціального поля рекреаційної привабливості території / Я.І. Виклюк, О.І. Артеменко // Штучний інтелект. - 2009. - №2. - С.151-160.
- 9 Внутренний туризм: где и как предпочитают отдыхать украинцы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.bigmir.net/life/1030809-Vnutrennij-turizm--gde-i-kak-predpochitajut-otdyhat--ukraincy>
- 10 Воскресенский В.Ю. Международный туризм. Учеб. пос. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255 с.
- 11 Галасюк С. С. Місце України в структурі світового туристичного ринку / С. С. Галасюк // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: ОДЕУ, 2008. – Вип. 33. - С.

- 373-379.
- 12 Галасюк С.С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Великої Британії / С.С.Галасюк // Індустрія гостинності в країнах Європи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь: КІБ, 2009. – С. 31-33.
 - 13 Галасюк С.С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Німеччини / С.С.Галасюк // Індустрія гостинності в країнах Європи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь: КІБ, 2008. – С. 42-44.
 - 14 Галасюк С.С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Франції / С.С.Галасюк // Індустрія гостинності в країнах Європи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь: КІБ, 2008. – С. 43-46.
 - 15 Гарбера О.Е. Розвиток міжнародного туризму у світовій економічній системі: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спеціальність 08.00.02 / О. Е. Гарбера. – Тернопіль, 2012. – 203 с.
 - 16 Гастрономические туры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tonkosti.ru/Гастрономические_туры
 - 17 Гастрономический тур по Украине. Особенности местной кухни Карпат и Причерноморья [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/project/gastronomicheskii-tur.html>
 - 18 Герасименко В. Г. Methods of evaluating the competitiveness of the Ukraine's tourist destinations / В. Г. Герасименко, В. Я. Павлоцький // Informācijas Sistēmu Menedžmenta. – Riga: ISMA University, 2016. – P. 157-163.
 - 19 Герасименко В. Г. Место сферы туризма в международной и национальной стандартной классификации товаров и услуг / В. Г. Герасименко, В. Я. Павлоцький, Г. К. Бедрадіна // Studia Universitatis Moldaviae. № 2 (82). – Chişinău : Universitateade Statdin Moldova, 2015. – P. 157-163.
 - 20 Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк та інші / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
 - 21 Герасименко В.Г. Концепція сталого розвитку туризму: етапи становлення і сучасний зміст / В.Г. Герасименко // Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: зб. наук. праць. - К: Тонар, 2007. - С 17-23.

- 22 Герасименко В.Г. Методика визначення кількісних показників регіонального ринку туристичних послуг / В.Г. Герасименко, В.Я. Павлоцький // Регіональна економіка [Текст]. – 2011. – № 2. – С. 157-163.
- 23 Герасименко В.Г. Організація надання туристичних послуг: навчальний посібник / В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк. – Одеса: Атлант, 2014. – 242 с.
- 24 Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності: Навчальний посібник – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 148с.
- 25 Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности: уч. пособ. / В.Г. Гуляев. -М., 1996.
- 26 Гусєва О. В. Ціни як індикатор ділової активності на ринку готельних послуг крупного міста / О. В. Гусєва // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2010 – № 39.- С. 44–51.
- 27 Давидюк И.В. Рынок туристических услуг в Украине: состояние и перспективы развития / И.В. Давидюк // Торгівля і ринок України. - 2013. - Вип.35. - С.64-72.
- 28 Дишловий І.О. Новітні тенденції в стратегічному управлінні організаціями туристичної індустрії / І.О. Дишловий, Д.О. Светлична // Механізм регулювання економіки. - 2011. - №1. - С.128-137.
- 29 Дурович А.П. Маркетинг в туризме: уч. пособ. для студ. / А.П. Дурович. - 3-е изд., стер. - Мн.: Новое знание, 2003. - 496 с.
- 30 Дурович А.П. Организация туризма: уч. пособ. для студ. вузов / А.П.Дурович, Н.И. Кабушкин, Т.М. Сергеева, Н.М. Бирицкая, Г.А. Бондаренко. - Мн.: ООО "Новое знание", 2003. - 630 с.
- 31 Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
- 32 Жуков Е.Ф. Международные экономические отношения: підручник / Е.Ф. Жуков // ООО "ИЗДАТЕЛЬСТВО ЮНИТИ-ДАНА" - 1999.
- 33 Жукова М.А. Менеджмент в туристском бизнесе: Підручник. – М.: КНОРУС, 2006. - 192 с.
- 34 Забуранна Л. Методика дослідження стану та проблем розвитку національного туристичного ринку / Л. Забуранна // Вісник ТНЕУ. - 2011. - №4. - С.32-41.

- 35 Закон України про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15/>.
- 36 Заячківська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму //Економічний аналіз.– Випуск. – 2010. – Т. 7. – С. 407-410.
- 37 Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: учеб. для студ. / Н.И. Кабушкин. - 3-е изд., испр. - Мн.: ООО “Новое знание”, 2002. - 409 с.
- 38 Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2003. – 300 с.
- 39 Конкурентоспособность туристских организаций в современных условиях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://finlit.online/turizm_760/142-konkurentosposobnost-turistskih-4881.html
- 40 Король О.Д. та ін. Проблеми географії та менеджменту туризму: моногр. / О.Д. Король, В.Г. Явкін, В.П. Руденко. - Чернівці: Рута, 2006. - 260 с.
- 41 Кудла Н.Є. Маркетинг туристичних послуг: Навчальний посібник / Н. Є. Кудла. - К.: Знання, 2011. - 351 с.
- 42 Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 2-ге видання перероблене та доповнене – К.: “Альтапрес”, 2003. – 436 с.
- 43 Мальська М. П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
- 44 Мережко К.А. Innovation in the hotel industry / К.А. Мережко // The 1st Annual Student Scientific Conference on modern Business Issues: матеріали науково-практичної студентської конференції (м. Одеса, 17 лютого 2013 року). - Одеса, 2013. 49 с. - С. 43-44.
- 45 Мережко К.А. Инновации в экскурсионной деятельности / К.А. Мережко // Развитие сталою туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 463-466.
- 46 Мережко К.А. Особенности правовой охраны хорошо известных торговых марок Украины / К.А. Мережко // Інновації юридичної

- науки в євроінтеграційному процесі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 23 листопада 2016 року). - Тернопіль, 2016. - 115 с. - С. 16-19.
- 47 Мережко К.А. Роль інновацій у сфері туризму / К.А. Мережко // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 466-470.
 - 48 Момонт Т.В. Основні напрями формування ринку туристичних послуг /Т.В. Момонт // Економіка. Управління. Інновації. - 2009. - №1.
 - 49 Обзор рынка туристических услуг в Украине [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.rb.com.ua/rus/marketing/tendency/7296/>.
 - 50 Ополченев И.И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции: уч. пособ. / И.И. Ополченев. - М.: Сов. спорт, 2003. – 187 с.
 - 51 Отдых в Украине – говорим «да» внутреннему туризму [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.saga.ua/43_articles_showarticle_294.html
 - 52 Проблемы и перспективы украинского туризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://lb.ua/blog/aleksandr_liev/322253_problemi_perspektivi_ukrainskogo.html
 - 53 Развитие туризма: рецепт для Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.segodnya.ua/opinion/alexandrlievcolumn/razvitie-turizma-recept-dlya-ukrainy-775785.html>
 - 54 Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Передмова В.М.Литвина. – Видавничий Дім “Слово”, 2006. – 372с.
 - 55 Туристический бизнес в Украине — проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://arena.ua/2017/07/05/turisticheskij-biznes-v-ukraine-problemy-i-perspektivy/>
 - 56 Туристичні потоки (2000–2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm.
 - 57 Туристско-экскурсионное обслуживание. Проектирование услуг : ГОСТ 28681.1-95. – [Чинний від 1997-01-01]. – К. : Держстандарт

- України, 1997. – 26 с. – (Національний стандарт України).
- 58 Туристско-екскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов : ГОСТ 28681.3-95. – [Чинний від 1997-01-01]. – К. : Держстандарт України, 1997. – 14 с. – (Національний стандарт України).
 - 59 Туристско-екскурсионное обслуживание. Туристские услуги. Общие требования : ГОСТ 28681.2-95. – [Чинний від 1997-01-01]. – К. : Держстандарт України, 1997. – 11 с. – (Національний стандарт України).
 - 60 Фалько Е.А. Развитие информатизации международного туристического бизнеса в условиях глобализации: дисертация на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спеціальність 08.00.02 / Е. А. Фалько. – Дніпропетровськ, 2014. – 296.
 - 61 Функции туристического рынка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kukiani.ru/>
 - 62 Шикина О. В. Современные тенденции и перспективы развития международного туризма / О. В. Шикина, С. Ю. Загорулько // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. - Переяслав-Хмельницький, 2015. - Вип. 9. – С. 35-38.
 - 63 Шикіна О. В. Аналіз структури туристичних потоків Одеської області / О. В. Шикіна, І. Л. Ліптуга // Глобальні та національні проблеми економіки – Редакція електронного наукового фахового видання. – Миколаїв, 2015. – Випуск №7. - С. 114-127.
 - 64 Шикіна О. В. Індекс туристичної конкурентоспроможності як показник туристичного потенціалу України / О. В. Шикіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. – № 2. – Т.2. – С. 275-279.
 - 65 Шикіна О. В. Мотивы туристических поездок / О. В. Шикіна, К. А. Мережко // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. - Переяслав-Хмельницький, 2015. - Вип. 9. – С. 38-40.
 - 66 Шикіна О.В. Моніторинг туристичного потоку в контексті стратегії регіонального розвитку / О. В. Шикіна, С. Г. Нездоймінов // «Dezvoltarea sistemelor sociale și economice într-un mediu competitiv la nivel global», conferinta internationala

- știintifico-practica (2016 ; Chisinau). Conferinta internationala știintifico-practica «Dezvoltarea sistemelor sociale și economice întrun mediu competitiv la nivel global», 29 februar. 2016, Chisinau. – Chisinau, 2016. – 167-171 p.
- 67 Шикіна О.В., Мережко К.А. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі [Електроний ресурс] / О.В. Шикіна, К.А. Мережко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №20. – Режим доступу до статті: <http://global-national.in.ua/issue-20-2017>
- 68 Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: навч. посіб. / І.М. Школа. - Чернівці: ЧТЕІ КНЕУ, 2003. - 662 с
- 69 Galasyuk S. The European region in structure of the World tourist market / S. Galasyuk // Socio-economic research bulletin. – Odessa: OSEU, 2011. - Issue 41. - Part 1.
- 70 Nezdoyminov S. Prospects of development of tourist flow in Ukraine / S. Nezdoyminov, O. Shykina // Modern European Researches.Privatuniversität Schloss Seeburg. – Salzburg, Austria, 2016. – № 4. – P. 82-90.
- 71 Nezdoyminov S. Regional Trends of the Tourist Flow in Ukraine / S. Nezdoyminov, O. Shykina // International Journal of Innovative Studies in Sociology and Humanities. – 2016. - № 1 (1). – P. 12-18.
- 72 The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017 // The World Economic Forum. – 2017.
- 73 UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2015.pdf.
- 74 UNWTO Tourism Highlights, 2017 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2017.pdf.